

ARAŞTIRMA MAKALESİ

**Antik Dönemden Erken Dönem Osmanlı'ya İki Şehrin Hikayesi: Yenişehir İznik
Tur Rotası Önerisi***

Doç. Dr. Ayşen ACUN KÖKSALANLAR, Bursa Uludağ Üniversitesi, İznik Meslek Yüksekokulu,
Bursa, e-posta: aysenacun@uludag.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9551-0702>

Öz

Osman Bey'in kurduğu ve Osmanlı Devleti'nin bir dönem yönetim merkezi olan Yenişehir ile Helenistik dönemden Osmanlı'ya kadar pek çok tarihsel izin sürülebildiği İznik Bursa'nın iki önemli ilçesidir. Fakat bu iki önemli tarihi destinasyon günümüzde turizm alanında hak ettikleri düzeyde tanınmamaktadır. Bu nedenle çalışmada Yenişehir ve İznik ilçeleri için kültürel bir tur rotası oluşturulmuştur. Çalışmada İznik ve Yenişehir'in tanınırlığını artırmak, Yenişehir'in tur programlarına dahil edilmesini sağlamak ve İznik'te konaklamanın artırılması amaçlanmıştır. Ayrıca çalışma Yenişehir ve İznik ilçelerini antik dönemden erken Osmanlı dönemine uzanan tarihsel süreklilik bağlamında bütüncül bir tur rotası önerisiyle ele alarak literatürdeki önemli bir boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda hazırlanan tur programı Bursa, Yenişehir ve İznik'te bulunan 3 seyahat acentesi ve Bursa Rehberler Odası'na kayıtlı 2 turist rehberine gönderilerek incelemeleri istenmiştir. Acente yetkilileri ve rehberlerden gelen öneriler doğrultusunda tur programına son hali verilmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılmıştır. Bir gece İznik konaklamalı olan tur Yenişehir'den başlayıp İznik üzerinden devam etmektedir. İlk gün İznik çini workshop etkinliği ile tamamlanmaktadır. Ertesi gün İznik'te başlayan tur programı İznik'in çok katmanlı kültürel miras öğeleri tanındıktan sonra sona ermektedir. Oluşturulan tur rotası yürüyüş ve kısa araç transferleri ile sürdürülebilir turizm ilkeleri doğrultusunda hazırlanmıştır. Çalışmanın iki destinasyonun turizm hareketliliğini çeşitlendirmesi ve yerel kalkınmaya katkı sağlaması beklenmektedir.

* Bu çalışma Akdeniz 15. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresinde sunulan özet bildirinin genişletilmiş halidir.

Anahtar Kelimeler: İznik, Yenişehir, Tur Rota.

Makale Gönderme Tarihi: 06.02.2026

Makale Kabul Tarihi: 04.03.2026

Önerilen Atıf:

Acun Köksalanlar, A. (2026). Antik Dönemden Erken Dönem Osmanlı'ya İki Şehrin Hikayesi: Yenişehir İznik Tur Rotası Önerisi, *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 9(3): 157-174.

Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences

2026, 9(3): 157-174. <https://doi.org/10.26677/TR1010.2026.1627>

ISSN: 2667-422X Dergi web sayfası: www.sobibder.org

RESEARCH PAPER

From Antiquity to the Early Ottoman Period: A Proposed Tourism Route Linking Yenişehir and İznik

Associate Prof. Dr. Ayşen ACUN KÖKSALANLAR, Bursa Uludağ University, İznik Vocational School, Bursa, e-mail: aysenacun@uludag.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9551-0702>

Abstract

Yenişehir, founded by Osman Bey and once an administrative center of the Ottoman Empire, and İznik, where many historical traces from the Hellenistic period to the Ottoman era can be followed, are two important districts of Bursa. However, these two significant historical destinations are not recognized at the level they deserve in the field of tourism today. For this reason, a cultural tour route has been created for the districts of Yenişehir and İznik in this study. The aims are to increase the recognition of İznik and Yenişehir, to ensure Yenişehir's inclusion in tour programs, and to increase accommodation in İznik. Furthermore, by examining the districts of Yenişehir and İznik within the framework of historical continuity from antiquity to the early Ottoman period through a holistic tourism route proposal, the study seeks to address a notable gap existing literature. The tour program prepared in line with these objectives was sent to 3 travel agencies located in Bursa, Yenişehir, and İznik, as well as 2 tourist guides registered with the Bursa Guide Association, for their review. The tour program was finalized according to the recommendations from agency officials and guides. Document analysis, one of the qualitative research methods, was used in the study. The tour, which includes one night's accommodation in İznik, starts from Yenişehir and continues through İznik. The first day concludes with an İznik tile workshop activity. The next day, the tour program, which begins in İznik, ends after exploring İznik's multi-layered cultural heritage elements. The created tour route has been prepared in accordance with sustainable tourism principles, incorporating walking and short vehicle transfers. The study is expected to diversify the tourism mobility of the two destinations and contribute to local development.

Keywords: İznik, Yenişehir, Tour Route.

Received: 06.02.2026

Accepted: 04.03.2026

Suggested Citation:

Acun Köksalanlar, A. (2026). From Antiquity to the Early Ottoman Period: A Proposed Tourism Route Linking Yenişehir and İznik, *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 9(3): 157-174.

GİRİŞ

Tarih boyunca pek çok medeniyete ev sahipliği yapan ve doğal olarak farklı kültürlerle ait zengin kültürel izler barındıran Anadolu, günümüzde katmanlı bir kültür yapısına sahiptir. Antik dönemden Bizans'a, erken dönem Osmanlısından günümüze uzanan bu kültürel süreklilik Anadolu coğrafyasının önemli bir özelliğidir. Bu özelliği ile Anadolu, kültür turlarının uğrak noktası olmuştur. Çok farklı kültür izlerinin görülebildiği noktalar kültürel rotalar ile turistlerle buluşmuştur. Bu noktada İznik Helenistik dönemden itibaren yerleşim gören önemli bir destinasyondur. Pek çok uygarlığa başkentlik yapmış, Hristiyanlık dini için iki önemli konsile ev sahipliği yapmış ve erken Osmanlı döneminde camiler, medreselerle süslenmiştir. Yenişehir ise erken dönem Osmanlısında merkez olarak kabul edilen bir yer olarak karşımıza çıkmaktadır.

Erken dönem Osmanlı olarak adlandırılan dönem Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan İstanbul'un fethine kadar olan süreci kapsamaktadır (1299-1453). Anadolu Selçukludan Osmanlı'ya bir geçiş özelliği taşıyan bu dönemde Osmanlı, sanat ve mimaride kendine has bir özellik oluşturmuştur (Gönül, 2017). Bu dönemin başlarında Beyliğin ilk yerleşim alanları Söğüt ve Domaniç olmuştur. Osman Gazi, Orhan Gazi ve I. Murad dönemlerinde yeni fetihler gerçekleştirilmiş ve devletin sınırları genişletilmiştir. Beylik döneminde Söğüt ve Domaniç'te başlayan hakimiyet sahası Bursa, İznik, Edirne gibi önemli kentlerin alınmasıyla genişlemiştir (Ekinci, 2025).

Önce Yenişehir'in Osman Gazi tarafından kurulması ardından İznik'in Orhan Gazi tarafından alınması Osmanlı Devleti'ne önemli bir güç kazandırmıştır. Bu dönemde ele geçirilen bölgelerde hızla imar faaliyetlerine girişilmiştir. Özellikle Yenişehir, İznik ve Bursa'da farklı dönemlere ait yapılarla birlikte önemli erken dönem Osmanlı eserlerine de rastlanmaktadır. Yenişehir, Bursa alınıncaya kadar Osmanlı'nın yönetim üssü olarak siyasi yapılanmanın temellerini atmıştır. İznik ise Osmanlı kültürünün ve çinisinin başkenti olmuştur.

Günümüzde ise Yenişehir ve İznik sahip oldukları tarihsel mirasa rağmen turizmden hak ettikleri düzeyde faydalanamamaktadır. Bu nedenle bu çalışmada farklı dönemlere ait kültür katmanlarının olduğu İznik ve Osmanlı izlerinin bulunduğu Yenişehir'in turizm alanında tanınırlığını arttırmak amaçlanmıştır. Ayrıca Yenişehir'in tur programlarına dahil edilmesi ve İznik'te konaklamanın arttırılması çalışmanın diğer amacıdır. Sahip oldukları kültürel miras ile güçlü potansiyele sahip olan Yenişehir ve İznik'te bu potansiyelin doğru şekilde değerlendirilmesi hem bölgesel kalkınmaya hem de kültürel miras farkındalığının artmasına katkı sayılabilir. Bu nedenle bu çalışmada Yenişehir ve İznik ilçeleri için kültürel bir tur rotası oluşturmak amaçlanmıştır.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Yenişehir Tarihi

Yenişehir tarihinde en önemli olay 1301 yılında Osman Gazi tarafından bölgenin fethedilerek yeni bir şehrin kurulması ve Bursa'dan önce beyliğin merkezi/başkenti olmasıdır. Bu nedenle özellikle kuruluş döneminde en çok ilgiyi çeken yerleşimlerden biri olmuştur (Hızlı, 2014). Yenişehir'in alınmasına kadar gelen süre içinde Osman Gazi önce İnegöl'e bir baskın yapmış, ardından Karacahisar'ı fethetmiş ve burayı kendine merkez edinmiştir. Böylelikle Osmanlı Beyliğinin ilk merkezi Eskişehir'e 7 km uzaklıkta sarp bir tepe üzerinde bulunan ve bugün mevcut olmayan Karacahisar Kalesi olmuştur. Osman Gazi de bu olaydan sonra fiilen bir gazi bey durumuna yükselmiştir. Bursa fethine kadar Yenişehir, Osmanlı Beyliğinin merkezi olarak kalmıştır (Afyoncu, 2024). Ayrıca Osman Bey'in Anadolu Selçuklu Devleti hükümdarı 2.

Gıyasettin Mesut'tan bağımsızlık belgesi olarak Osmanlı Devleti'nin kuruluş hutbesini burada okuttuğu bilinmektedir. Başkent Bursa olduktan sonra bile bazı padişahların düğünleri, av partileri ve şehzadelerin sünnet törenleri burada yapılmıştır. Osmanlıda ilk para da Yenişehir darphanesinde basılmıştır. Yenişehir konumu itibarıyla Bilecik, İznik, Bursa, İnegöl'ün tam merkezinde yer alması nedeniyle Osmanlı döneminde fetihleri gerçekleştirmede önemli rol oynamıştır (Ayaz, 2022).

Bursa Kütüğünde Yenişehir, Bursa Yenişehir'i olarak anılmaktadır. Ayrıca 1301 yılında Osman Gazi tarafından fethedildiği, yeniden imar edildiği ve Bursa'dan önce hükümet merkezi olduğu belirtilmektedir (Çetin, 2014). Çalışmalarda Yenişehir'in Osman Gazi tarafından kurulduğu, şehir statüsüne dahil edildiği ve tahtgah olarak tercih edilen bir başkent olduğu belirtilmektedir. Aşıkpaşazade "*Kendü Yenişehir'e vardı. Yanındaki gazilere evler yaptı. Anda duraklandı. Anun adını Yeni Şehir kodılar.*" derken Neşri eserinde "*Kendi Yenişehir'e varıp oraya taht kurdu. Burayı karargâh edindi. Yeni yurt seçti. Yanındaki gazilere evler yapıverdi. Burayı mamur etti. Ondan ötürü oraya Yenişehir dendi.*" yazmaktadır. Bu kayıtlardan Osman Gazinin burada bir şehir kurmaya karar verdiği ve kurduğu şehri merkez edindiği anlaşılmaktadır. Merkez edinirken de buraya evler, mabetler ve başka yapılar yaptırdığı da bilinmektedir (Sevim, 2014).

Yavaş (2014), Yenişehir'i ilk payitaht ve ilk öz Osmanlı şehri ve Osmanlı mimarisinin ilk örneklerinin bulunduğu bir yer olarak tanımlamaktadır. Yenişehir'in Söğütten sonra beyliğin ikinci merkezi olduğu bilinmektedir. Çünkü Osman Gazi sefere gittikten sonra artık devletin merkezi olan Yenişehir'e dönüyordu. Bilecik, Yarhisar ve İnegöl fetihlerinden sonra 1299 Yenişehir'de karar kılındığı, buraya evler yapıldığı ve Türkçe adıyla bu isimle anılmaya başlandığı kaynaklarda geçmektedir. Osman Gazi'nin Yenişehir'i tercih etmesinin önceden düşünülmüş planlı bir hareket olduğu ve asıl hedefinin İznik'i fethetmek olduğu bilinmektedir. Çünkü Yenişehir kurulduktan hemen sonra 1301 tarihinde İznik kuşatmasına başlanmıştır (Oğuzoğlu, 2014; Şeker, 2014; Yenişehir Belediyesi, 2025a).

Osman Gazi dışında Orhan Gazi zamanında da en azından başlangıçta Yenişehir'in merkezliği devam etmiştir (Şeker, 2014). Orhan Gazi Yenişehir'i babasından kalan bir miras olarak görmüş, değer vermiş ve Ulu Cami'yi yaptırmıştır. İlk dönemden itibaren birçok ünlü isim Yenişehir'e çok sayıda dini, sosyal ve kültürel amaçlı eserler yaptırmıştır (Hızlı, 2014). Yenişehir'de kurulan ilk medrese Orhan Gazi zamanında oğlu Süleyman Paşa tarafından yaptırılmıştır. Onun adıyla anılan bu medrese günümüzde yoktur. Murad Han Edirne'nin fethi nedeniyle kazanılan zafer hatırası olarak Yenişehir'de bir imaret yaptırmıştır. Ayrıca Baba Pustınpuş için bir zaviye yaptırdığı da kayıtlarda yer almaktadır. Yıldırım Bayezid ve II. Murad zamanında da Yenişehir'in hala merkez konumunun devam ettirildiği görülmektedir. II. Bayezid dönemi vezirlerinden Karaca Paşa'da Yenişehir'de bir zaviye yaptırmıştır (Şeker, 2014).

Yenişehir Tarihi Yapıları

Sinan Paşa Külliyesi

Arnavut olan Sinan Paşa saraydan yetişmiş ve Mısır valisi, sadrazamlık gibi görevler yürütmüştür. Görevleri nedeniyle Yemen Fatih'i unvanı almıştır (Çetin, 2014). Tarihi belgelere göre külliyenin inşasına 1572 tarihinde başlanmış ve 1580 tarihinden önce bitirilmiştir. Yapı üç sıra tuğla ve bir sıra taş malzeme kullanılarak almalı duvar tekniği ile yapılmıştır (Ayaz, 2022). İlk yapıldığı dönemde külliye cami, medrese, sıbyan mektebi, imaret, tabhane, fırın, han ve kervansaray olduğu bilinmektedir. Fakat günümüze camisi, tabhane ve imareti ve temel kalıntıları izlenen arastası gelebilmiştir. Külliyenin içinde yer alan Sinan Paşa Camisi kareye yakın planlı ve tek kubbelidir. Minarede taş tuğla örgü sistemi kullanılmıştır. Minare şerefesinin

altındaki az bir bölümde İznik çini pano kalıntıları vardır. Caminin içinde de çini ve kalem işi süslemeler vardır (Yazgan ve Ünay, 2019).

Fotoğraf¹: Sinan Paşa Cami

Fotoğraf: Orhan Gazi Cami

Orhan Gazi- Ulu Cami

Cami Orhangazi tarafından yaptırılmıştır. Dönemin en büyük camisi olduğu için ulu cami de denmiştir (Bakır ve Kaya, 2014). Tarih boyunca pek çok kez tadilat geçiren cami 1324-1362 yılları arasında yapılmıştır (Ayaz, 2022).

Saat Kulesi

Yapımına 1932 yılında başlanmış ve 1936 yılında bitirilmiştir. Yapının mimari ustası Halil Balcıdır. Yaklaşık 2.5 m yüksekliğinde kaidesi bulunan saat kulesi 25 metre yükseklikte yapılmıştır (Ayaz, 2022). Saat kulesinde biri büyük biri küçük olmak üzere iki çan yer almaktadır. Büyük olan çan Yenişehir'deki eski Rum kilisesinden daha küçük olanı ise İnegöl Kurşunlu köyündeki kiliseden getirilmiştir. Kuledeki saatler Saatçi Nuri Efendi tarafından yapılmıştır (Yenişehir Belediyesi, 2025b).

Fotoğraf: Saat Kulesi

Fotoğraf: Balıbey Cami

¹ Metin içinde yer alan fotoğraflar yazar tarafından çekilmiştir.

Çifte Hamam

17. yüzyıla tarihlenen hamamın kitabesi ve vakıf kaydı bulunmamaktadır. Kuzey güney doğrultusunda dikdörtgen planlı çifte hamam yapısı 2005 yılında restore edilmiştir (Ayaz, 2022; Yenişehir Belediyesi, 2025b).

Balıbey (Çarşı Cami)

Tabhaneli camiler plan tipi ile inşa edilen camiye 20. yüzyılda restorasyon yapılmıştır. Dikdörtgen planlı olan caminin güneyinde iki mezar taşı yer almaktadır. Birinci mezar taşında Balıbey'in adı belirtilmeyen bir oğlunun 1504-1505 tarihinde vefat ettiği belirtilmiştir. İkinci mezar taşında ise sadece 1549-1550 tarihi yer almaktadır. Yenişehir Şemaki Evi'nin bahçesinde Balıbey Camisi'nin 1746-47 yılına tarihlenen tamir kitabesi yer almaktadır. Cami halk arasında Çarşı Camisi olarak bilinmektedir (Bakır ve Kaya, 2014; Ayaz, 2022; Yenişehir Belediyesi, 2025b).

Yenişehir Şemaki Evi Müzesi

Yenişehir Şemaki Evi, İran'dan göç eden Şemaki ailesi için 18.yüzyılda inşa edilmiş ve aile adıyla anılmıştır (Aksoy, 2014). İki katlı olan yapının zemin katında taşlık yer almakta; sağ tarafta mutfak ve kiler, sol tarafta ise iki oda bulunmaktadır. Ahşap merdivenle çıkılan üst kattaki odalarda zengin kalem işi süslemeler yer almaktadır. Tarihi yapı 1945 senesinde Millî Eğitim Bakanlığı tarafından kamulaştırılmış, 1958 yılında ise müze olarak ziyarete açılmıştır (Ayaz, 2022).

Fotoğraf: Şemaki Evi Müzesi

Fotoğraf: Çınarlı Cami içi

Voyvoda (Çınarlı) Cami

1415 yılında Sungur Paşa tarafından yaptırılan cami önündeki tarihi çınar ağacından dolayı halk arasında Çınarlı Cami olarak bilinmektedir (Bakır ve Kaya, 2014). 1820 yılında yangın geçiren yapı Sungur Paşa'nın soyundan olan bir kişi tarafından tamir ettirilmiştir. Caminin minaresi 1968

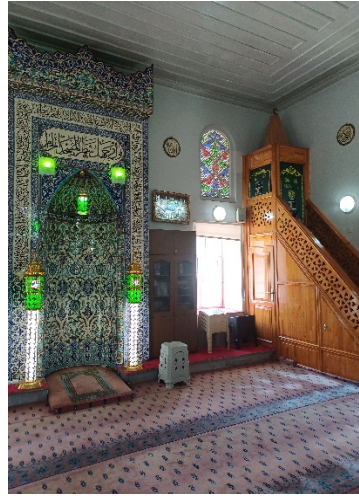
yılında yıkılmıştır. Ardından 1972 yılında özgün mimari özelliklerine uygun bir şekilde yeniden inşa edilmiştir (Ayaz, 2022).

Süleyman Paşa Türbesi

Osman Gazinin oğlu Orhan Gazi şehzade iken, Yar Hisar tekfurunun kızı Holofria (Nilüfer) Hatun ile evlenmiştir. Orhan Gazi'nin Nilüfer Hatundan doğan ilk oğlunun adı Süleyman Paşa'dır. Bir av esnasında atı aniden tökezleyip bir çukura düşmüş ve bu kaza sonucunda Süleyman Paşa vefat etmiştir. Mezarı Bolayır'dadır. Buradaki lahitte herhangi bir yazının olmaması yapının makam mezarı olduğunu göstermektedir. Yapının inşasında iki sıra tuğla bir sıra taş malzeme kullanılmıştır. Yapım tekniği ile Erken dönem Osmanlı mimari üslubu izleri taşımaktadır (Konukçu, 2019; Gülgen, 2014; Ayaz, 2022).

Fotoğraf: Süleyman Paşa Türbesi

Fotoğraf: Kumluk Cami içi

Kumluk Cami

Beylikler döneminde Osman Gazinin obasının caminin bulunduğu Kumluk mevkiye yerleştiği, Osman Gazinin emriyle ahşap bir cami yapıldığı ve caminin adının Osman Gazi tarafından Kumluk Cami olarak belirlendiği bilinmektedir. Bu yapı ilk olarak 1295 yılına tarihlenmektedir. Cami sadrazam Murat Paşa tarafından 1600lü yıllarda büyük bir tamirat görmüştür (Bakır ve Kaya, 2014). Mihrap ve minberin mimarisi ve süslemeleri 20. yüzyıla tarihlenmektedir (Ayaz, 2022).

Pustınpuş Baba Zaviyesi

Orhan Gazi zamanında Buhara'dan gelen ve asıl adının Seyyid Mehmed Buhari olduğu bilinen Pustınpuş Baba'ya Yenişehir'in batı tarafında bir zaviye bina yapılmıştır. I. Murad zamanında oraya defnedilmiştir (Öcalan, 2019; Çetin, 2014). Kendisi Osman Gazi ve Orhan Gazi dönemlerini görmüş ve dervişleriyle birlikte Koyunhisar Savaşının kazanılmasında önemli rol oynamıştır (Yediyıldız, 2014).

İznik'in Tarihi

İznik Roma, Doğu Roma (Bizans), Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde oldukça önemli bir kent olmuştur. Kentin günümüze kadar gelebilen en eski ismi Helikore'dir. Kent bir dönem Büyük İskender'in komutanlarından Antigonos ve daha sonra Lysimakhos tarafından yönetilmiştir. Lysimakhos karısının adına ithafen kentin adını Nikaia olarak değiştirmiştir. Yapılan savaşlar ve siyasi olaylar doğrultusunda kent bir dönem Bitinya Krallığı adı altında yönetilmiştir. Daha sonra MÖ 74 yılında vasiyet yoluyla Roma Cumhuriyetine geçmiştir. MS 257-258 yıllarında gerçekleşen Got saldırıları sonucunda kent surlarla çevrelenmiştir. MS 325 yılında Hristiyanlık tarihi için oldukça önemli olan ve Hristiyanlar tarafından hala kabul edilen kararların alındığı 1. İznik Konsili bu topraklarda toplanmıştır. Pek çok Roma ve Bizans imparatoru bu kente uğramış çeşitli yapılar yaptırmıştır. MS 787 yılında 2. İznik konsili Ayasofya'da toplanmıştır. Pek çok önemli din adamı bu konsile katılmıştır. Kent stratejik konumu nedeniyle tarih boyunca isyancıların ilk adresi olmuş ve tarih içinde çok fazla saldırıya uğramıştır. 1075 yılında kent Süleyman Şah'ın eline geçmiş ve Anadolu Selçuklu Devleti'nin ilk başkenti olmuştur. Süleyman Şah'tan sonra yönetime I. Kılıçarslan geçmiş ve bu dönemde Haçlı seferleri yaşanmıştır. Kent bir dönem Bizans'ın eline geçmiş daha sonra Türkler tarafından tekrar geri alınmıştır. Latinler İstanbul'u işgal edince imparator ve işgalden kaçan kişiler İznik'e gelmiştir. 1208 yılında I. Teodoros Laskaris İznik'te imparatorluğunu ilan etmiştir. Bu dönemde İznik'te imar faaliyetlerine önem verilmiştir. Bölgede giderek güçlenen Osman Bey İznik'i kuşatmış ve kent oğlu Orhan Gazi tarafından 1331 yılında fethedilmiştir. Osmanlılar İznik'te Davud-u Kayseri, Eşrefoğlu Rumi gibi birçok bilim adamını bir araya getirmiştir. Daha sonraki dönemlerde İznik çini ve seramikleriyle dünyaca ün kazanmıştır (Yalman, 1998; Eyice, 1988; Yalduz, 2003; Şahin, 2004; İnalçık, 2004; Chadwick, 2004; Ermiş, 2009; Altun, 2012; Darcan, 2013; Batır, 2014).

İznik Tarihi Yapıları

Yenişehir Kapı

Şehrin güneyinde yer alan kapı imparator Claudius zamanında inşa edilmiştir. Kapı üç bölümden oluşmaktadır. Yenişehir Kapı, düşman taarruzlarının ve depremlerin etkisiyle en fazla tahribata uğrayan kapıdır (İznik Belediyesi, 2024). Kapının restorasyonu 2024 yılında tamamlanmıştır (Özer, 2024).

Roma Tiyatrosu

Tiyatronun MS 111 yılında Bithynia valisi olan Genç Plinius'un inşaat çalışmaları ile ilgili imparatora yazdığı mektuplarla Traianus Döneminde (MS 98-117) inşa edildiği kesin olarak bilinmektedir. Düz bir alana tonozlu bir yapıyla inşa edilen tiyatro 10 bin kişiliktir. Kazılarda bulunan kılıç kalkan kabartması ile burada gladyatör dövüşlerinin yapıldığı bilinmektedir. Tiyatronun orijinal kullanım evresi iki yüz yıl sürmüştür. Sonrasında dini amaçlı kullanılmış, Meryem ve kucağında İsa tasvirli freskler yapılmıştır. Daha sonra depremten etkilenerek terkedildiği ve bir dönem çöplük olarak kullanıldığı belirlenmiştir. Bizans döneminde kuşatmaların etkisiyle tiyatrodan alınan bazı parçaların surların inşasında kullanıldığı görülmektedir. MS 9. yüzyıldan sonra ise Bizans seramik üretiminin yapıldığı atölye olarak kullanılmıştır. Osmanlı döneminde de seramik üretiminin bu alanda devam ettiği kazılar sonucunda belirlenmiştir (Ekin Meriç, 2019).

Fotoğraf: Roma Tiyatrosu

Fotoğraf: Bazilika

Bazilika

Yapı 2014 yılında keşfedilmiş ve o yılın en önemli on büyük keşfi arasında gösterilmiştir. İlk bulunduğu kıydan yaklaşık 50 m açıktaki ve ortalama 3 m derinliktedir. Yapılan kazılar sonucunda atriumlu, üç nefli bir bazilika açığa çıkarılmıştır. Ayrıca yapılan kazılarda yapının içinde ve çevresinde çok sayıda mezar kalıntısı ele geçirilmiştir (Şahin, 2022).

Ayasofya Orhan Cami

Roma dönemindeki bir yapının temelleri üzerine Bizans döneminde kentin merkezine, caddelerin kesiştiği yere bir kilise yapıldığı bilinmektedir. Depremler gibi sebeplerle çeşitli yapı evreleri geçirmiştir. Orhan Gazi döneminde camiye çevrilmiş ve Kanuni Sultan Süleyman döneminde Mimar Sinan'a restore ettirilmiştir (Eyice, 1988). 2. İznik konsilinin toplandığı alandır. 787 yılında ikona sorununu çözmek için Patrik Tarasios yönetiminde 350 psikopos ve çok sayıda keşiş bu konsile katılmıştır. Yapı 2007 yılında restore edilmiş, 2011 yılında da ibadete açılmıştır (İznik Belediyesi, 2024).

Fotoğraf: Ayasofya Orhan Cami içi

Fotoğraf: Ayasofya Orhan Cami

Çini Fırınları Kazı Alanı

İki dönem halinde ele alınan çini fırınları kazısı İznik için oldukça önemli olmuştur. Çünkü Milet işi, Haliç işi, Şam işi, Rodos işi gibi isimlerle adlandırılan Osmanlı seramik ve çinilerinin asıl

üretim merkezinin İznik olduğu bu kazılarla anlaşılmıştır. 14-18. yüzyıllar arasında burada Osmanlı çini ve seramik üretiminin yapıldığı belirlenmiştir (Demirsar Arlı, 2018). Kazılarda on bir fırın ateşhanesi tespit edilmiştir (Demirsar Arlı, Arlı ve Kaya, 2025).

Süleyman Paşa Medresesi

Süleyman, Ertuğrul ve Osman'ın torunu, Orhan'ın Nilüfer Hatun'dan olan oğludur. Doğum tarihi kesin olmamakla birlikte 1300 sonrası olduğu öngörülmektedir (Konukçu, 2019). İznik'te onun adına yapılan medrese, günümüze kadar gelen en erken Osmanlı medresesidir. 11 oda ve 1 dershaneden oluşmaktadır (Furat, 2003).

Hacı Özbek Cami

Kitabesine göre Hacı Özbek B. Mehmed tarafından 1333-34 yılında yaptırılmıştır. Kitabesi mevcut en eski Osmanlı eseridir. İznik'in fethinden kısa bir süre sonra yapılması burada Müslüman Türk damgasını vurmak amaçlıdır. Yol yapım çalışmaları nedeniyle orjinal son cemaat yeri kaybolmuştur (Eyice, 1996).

Nilüfer Hatun Türk İslam Eserleri Müzesi

Sultan I. Murat tarafından annesi Nilüfer Hatun adına yaptırılmıştır. Ters T planı ile inşa edilen yapı erken Osmanlı dönemi örneklerindendir. Günümüzde Türk İslam eserleri müzesi olarak hizmet vermektedir. Çini bölümünde İznik çinisi ile ilgili eserler yer almaktadır. Ayrıca diğer salonda çeşitli dönemlere ait sikkeler, hat levhaları, Erken Osmanlı kitabeleri ve günlük yaşama ait eserler sergilenmektedir (<https://turkishmuseums.kprod.kultur.gov.tr>).

Yeşil Cami

Çandarlı Halil Hayreddin tarafından yapımına başlanan cami paşanın ölümü üzerine oğlu Ali Paşa tarafından tamamlanmıştır. 1378-1391 yılları arasında inşası tamamlanmıştır. Caminin mimari Hacı Musa'dır. Minaresindeki çini süslemelerden dolayı Yeşil Cami adını almıştır (Bozyokuş, 2018).

Fotoğraf: Lefke Kapı

Fotoğraf: Yeşil Cami

Lefke Kapı ve İstanbul Kapı

İznik kentinin Helenistik Dönemde surlarla çevrili olduğu kaynaklarda geçmektedir. Fakat Helenistik dönemden günümüze kadar surlar gelememiştir. Bugün görülen surlar MS 250'li yıllardan sonra Gotların saldırılarından sonra tedricen inşa edilmiştir. Sur yapımına imparator Gallienus döneminde başlanmış Gothicus dönemimde sur yapımı bitirilmiştir. Sonrasında Lascaris (1205-1222), Vatatzes (1222-1254) ana surların dışına, dış surlar inşa ettirmiştir. Kapılar ise İmparator Vespasianus ve oğlu Titus tarafından ana surların dört ana yönünde anıtsal nitelikli kapılar inşa edilmiştir. Bunlar ilk yapıldıklarında zafer takı niteliğinde olup surlarla bağlantılı değillerdir. Bu kapılar Lefke Kapısı (Doğu), İstanbul (Kuzey) Kapısı, Göl Kapısı (Batı) ve Yenişehir Kapısı (Güney) olarak adlandırılmıştır. Lefke Kapısı üzerinde Plancius ve Hadrian'a ait yazıtlar vardır. İstanbul Kapı ise Nikaia'nın en önemli kapısıdır. Roma döneminde zafer takı şeklinde yapılmıştır. Lefke Kapı'ya benzemektedir (Kuleli, 2023).

Arkeoloji Müzesi

2023 yılında ziyarete açılan müzede yaklaşık 8500 yıl öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli eserler sergilenmektedir (www.turkishmuseums.com).

İznik Çinisi

İznik çinisi 14.-15. ve 16. yüzyıllarda en parlak dönemini yaşamıştır. İznik bu süreçte sadece siyasi ve kültürel açıdan değil aynı zamanda çini sanatının da önemli merkezlerinden biri haline gelmiştir. İznik çinisi Osmanlı döneminde saray ve kamusal mimaride yaygın olarak kullanılmıştır. İznik çinilerinin üretiminde başlıca hammadde olarak kuvars, cam tozu ve kil kullanılmıştır. Bu malzemeler fırınlanıp öğütüldükten sonra hamur haline getirilmiş kalıplarda şekillendirilen plaklar yaklaşık bir hafta süreyle kurutulmuştur. Kuruma işleminin ardından astarlama yapılmış ve çiniler yaklaşık 930 derecede ilk pişirime tabi tutulmuştur. Bu aşamadan sonra fırın kapatılarak ürünlerin yavaş bir şekilde soğuması sağlanmıştır. Desenleme sürecinde parşömen kâğıdı üzerine çizilen motifler iğne yardımıyla delinmiş kömür tozu kullanılarak desenin çini yüzeyine aktarılması sağlanmıştır. Boyama işleminin ardından çiniler sırlanmış ve yeniden pişirilmiştir (Bursa Valiliği, 2025). Yapılan çalışmalarda İznik çini ve seramiklerinin 1260 °C'ta pişirildikleri belirlenmiştir (Satır, 2008).

Tur Rotası ile İlgili Çalışmalar

Literatürde çeşitli il ve ilçeler için yapılmış, inanç, kültür, ekoturizm temelli çeşitli rota çalışmalarına rastlanmıştır. Fakat Yenişehir ve İznik özelinde yapılmış herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Akın ve Gül (2020) tarafından Isparta Atabey ilçesinin sahip olduğu ekoturizm potansiyeli ve turizm rotalarının belirlenmesi amacıyla bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Aksoy (2022), Erzurum Tabyaları için bir kültür rota önerisi çalışması yapmıştır. Halaç ve Kelkit (2023), Sivas ili için kültür rotası önerisi hazırlamıştır. Çalışmada kültürel miras farkındalığını kazandırmak amaçlanmıştır. Ünver ve Şahin (2024) Bandırma için bir tur rota önerisi hazırlamışlardır. Tur rota önerisi çalışmasında Bandırma için yarım günlük, gününbirlik ve bir gece konaklamalı rotalar oluşturulmuştur. Kök ve Halaç (2024) Samsun ili Kavak ilçesi için kültürel mirasın korunması amacıyla ahşap camileri temel alan bir tur rota önerisi geliştirmişlerdir. Çelik ve Kadirhan (2024), Şırnak için kültür, inanç ve yürüyüş rotaları

oluşturmuşlardır. Şırnak'ın tanıtılması amacıyla 7 yürüyüş, 3 kültür ve inanç rotası belirlenmiştir. Dinç ve Deniz (2026) tarafından Demre ilçesi için yürünebilir kültür rotaları geliştirilmiştir.

YÖNTEM

Bu çalışmanın amacı antik dönemden erken dönem Osmanlı'ya uzanan tarihsel süreçte farklı kültürel katmanlara sahip olan İznik ve Yenişehir'in çok katmanlı mirasını kültür turizmi ile ele alarak uygulanabilir bir tur rotası önermektir. Yenişehir ve İznik'in turizm alanında tanınırlığını arttırmak amacıyla yapılan çalışmada Yenişehir'in tur programlarına dahil edilmesi ve İznik'te konaklamanın arttırılması da hedeflenmiştir. Yenişehir Osmanlı'nın kuruluş döneminde yönetim merkezi olurken İznik ise medeniyetlerin başkenti ve Osmanlı döneminde kültürel merkez olmuştur.

Araştırmanın temel materyalini Yenişehir ve İznik'te bulunan ve kültür turizmi kapsamında değerlendirilen tarihi ve mimari yapılar oluşturmaktadır. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman analizi kullanılmıştır. Kayıt ve belgelerin incelenerek veri elde edildiği doküman analizinde belli bir amaca yönelik olarak kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemleri yapılmaktadır. Bu analizde basılı ve elektronik materyaller incelenir ve değerlendirilir (Sak, Şahin Sak, Öneren Şendil ve Nas, 2021). Doküman analizi kapsamında İznik ve Yenişehir'in tarihsel gelişimi, kültürel miras unsurları ve turizm potansiyeline ilişkin akademik yayınlar, kitaplar, tezler ve yerel yönetimlerin yayımladığı kaynaklar incelenmiştir. Elde edilen veriler ile kültürel miras kapsamındaki mekanlar tespit edilmiştir. Çalışma kapsamında hazırlanan taslak tur rotası uzman görüşü almak için Bursa Rehberler Odası'na kayıtlı 2 turist rehberine ve Yenişehir, İznik ve Bursa'da bulunan 3 seyahat acentesine gönderilmiştir. Rehberler ve acente yetkililerinden gelen öneriler doğrultusunda tur programına son hali verilmiştir. Belirlenen rota alan incelemesi için belirlenen mekanlar araştırmacı tarafından yerinde incelenerek yürüyüş ve araç güzergahları denenmiş ve fotoğraflanmıştır.

YENİŞEHİR İZNİK TUR ROTA ÖNERİSİ

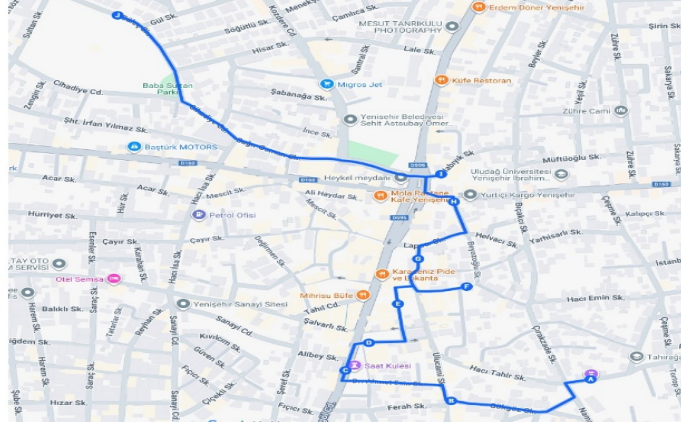
Bursa ili Yenişehir ve İznik ilçelerini kapsayan ve Tablo1'de gösterilen tur programı 1 gece İznik konaklamalıdır. Sabah saat 09:00'da Yenişehir'den tura başlanmaktadır.

Tablo 1. Yenişehir İznik Tur Rotası

Yenişehir İznik Tur Rota Önerisi	
1. Gün	09:00 Yenişehir'e geliş 09:00-09:30 Sinan Paşa Külliyesi 09:40-10:00 Orhan Gazi Cami 10:10-10:20 Saat Kulesi 10:30-10:40 Çifte Hamam 10:45-10:55 Balibey Cami 11:00-11:30 Yenişehir Şemaki Evi Müzesi 11:40- 11:50 Çınarlı Cami 12:00-12:10 Süleyman Paşa Türbesi 12:15-12:25 Kumluk Cami 12:35-13:00 Pustınuş Baba Zaviyesi 13:00-14:00 Öğle Yemeği 14:00 14:30 İznik'e hareket 14:30 14:40 Yenişehir Kapı 15:00- 15:20 Roma Tiyatrosu 15:30- 16:00 Bazilika 16:00-17:00Gölde Serbest Zaman 17:00-18:00 Çini workshop Otele Gidiş
2. Gün	10:00-10:30 Ayasofya Orhan Cami 10:35-10:45 Çini Fırınları Kazı Alanı 10:55-11:20 Süleyman Paşa Medresesi 11:30- 11:40 Hacı Özbek Cami 11:50- 12:15 Nülüfer Hatun Türk İslam Eserleri Müzesi 12:15- 12:25 Yeşil Cami 12:35- 12: 55 Lefke Kapı 13:00- 14:00 Öğle Yemeği 14:10- 14:40 Arkeoloji Müzesi 14:45- 15:00 İznik Surları 15:00- 15:15 İstanbul Kapı 15:30 Dönüş

YENİŞEHİR

- 1 Sinanpaşa Külliyesi
- 2 Ulucami
- 3 Saat Kulesi
- 4 Çift Hamam
- 5 Balıbey Camii
- 6 Şemaki Evi Müzesi
- 7 Çınarlı Camii
- 8 Şehzade Süleyman Paşa Türbesi
- 9 Kumluk Camii
- 10 Pustınpuş Baba Zaviyesi

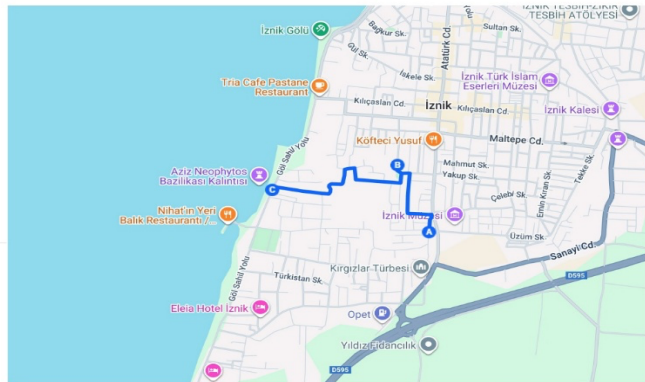

Şekil 1. Turun Yenişehir Bölümü

Turun ilk durağı Sinan Paşa Külliyesidir. Burada Yenişehir tarihi, Sinan Paşa'nın kimliği ve külliye özellikleri anlatılabilir. 09:00-09:30 arası külliye yapılacak anlatımın ardından yaklaşık 10 dakikalık yürüme mesafesinde bulunan Orhan Gazi Cami'ye 09:40'ta varılmaktadır. Burada Orhan Gazi'nin kimliği ve cami özellikleri anlatıldıktan sonra yürüme mesafesindeki Saat Kulesine geçilmektedir. Burada Saat Kulesi hakkında bilgiler verdikten sonra Çifte Hamam'a 10:30'da varılmaktadır. Burada Osmanlı'da hamam kültürü ve hamam yapıları anlatımı yapılabilir. Ardından yaklaşık 5 dakika mesafede bulunan Balıbey Cami'ne gidilmektedir. Burada Balıbey'in kimliği ve cami hakkında bilgiler verilebilir. Sonrasında saat 11:00'da Yenişehir Şemaki Evi Müzesi'ne gidilmektedir. Burada kalış süresi yaklaşık yarım saattir. Bu sürede ev sahibi hakkında bilgiler, evin özellikleri, kullanılan kalem işi süslemeler, konak özellikleri, o dönemin yaşantısı hakkında anlatım yapılabilir. Yaklaşık 10 dakikalık yürüyüşün ardından 11:40'da Çınarlı Camiye gelinmektedir. Cami özellikleri, yapım tarihi hakkında detaylı bilgiler verildikten ve cami gezildikten sonra Süleyman Paşa Türbesi'ne gidilmektedir. Süleyman Paşa'nın kimliği, hayatı ve vefatı, türbe özellikleri anlatımının ardından yaklaşık 5 dakika yürüme mesafesinde bulunan Kumluk Cami'ne varılmaktadır. Caminin tarihi özellikleri hakkında verilen bilgilerden sonra araçla yaklaşık 10 dakikada Yenişehir'deki turun son durağı olan Pustınpuş Baba Zaviyesi'ne gidilmektedir. Burada Pustınpuş Baba'nın kimliği, Osmanlı dönemindeki yaptığı işler ve zaviye kavramı anlatılabilir. Ardından Yenişehir'de verilen öğle yemeği arasından sonra araçla yaklaşık yarım saat süren bir yolculukla İznik'e varılmaktadır.

İZNİK 1.GÜN

- A Yenişehir Kapı, Selçuk, İznik/Bursa
- B Roma Tiyatrosu Harabeleri, Selçuk, İznik/Bursa
- C Aziz Neophytos Bazilikası Kalıntısı, Selçuk, İznik/Bursa

Şekil 2. Turun İznik Bölümü 1. Gün

Turun İznik bölümünde Yenişehir Kapı, Roma Tiyatrosu, Bazilika ve İznik Gölü yer almaktadır. 14:30'da İznik' gelindiğinde ilk durak Yenişehir Kapı'dır. Kapının tarihi, yaptıran imparatorlar

olduğu kültürel miras unsurlarının turizm açısından önemli bir potansiyele sahip olduğu belirlenmiştir. Önerilen kültür turu rotası ile Yenisehir bölgesel bir turizm ağı içinde değerlendirilerek İznik ile birleştirilmiştir. Bununla destinasyonlar arası bütüncül bir deneyim sunmak amaçlanmıştır. Ayrıca turistlerin bölgede kalış sürelerini ve turizmden elde edilen geliri de arttırmak hedeflenmiştir. Bu çalışma Yenisehir'in Osmanlıdaki tarihsel kimliğinin ön plana çıkarılmasına ve yerel değerlerin de tanıtılmasına olanak sağlamaktadır. Ayrıca İznik'te turistlerin geçireceği zamanın arttırılmasına da katkı sağlamaktadır. Turun içinde yer alan İznik çini workshop etkinliği ile İznik çinisinin daha fazla tanıtılması ve çininin turistler tarafından deneyimlenmesi amaçlanmıştır. Böylelikle turistler sadece çinileri görmekle kalmayıp çini sürecine aktif bir şekilde dahil olacaklardır. Bu tarz uygulamalar hem turistlerin destinasyon ile kurdukları duygusal bağı güçlendirmekte hem de turu sıradan gezinin ötesine taşımaktadır.

Seyahat acentelerinin Yenisehir'i kültürel tur rotalarına dahil etmeleri çalışmada önerilmektedir. Ayrıca Yenisehir Yarhisar köyünde bulunan Orhan Gazi Cami, Orhan Gazi Hamamı, Nilüfer Hatun Çeşmesi gibi yapıların restorasyonlarının yapılarak daha fazla tanıtımlarının yapılması gerekmektedir. Bu yapılar da turizme kazandırıldıktan sonra Yenisehir'de turistlerin geçireceği zaman artabilir. Ayrıca Yarhisar köyünün turizm alanında ulaşılabilir olması için altyapı ve üstyapı çalışmalarının yapılması önerilmektedir. Yenisehir'e Osmanlı tarihini, bu alanlarda ve yakın çevrede yapılan savaşlarını anlatan bir müze yapılabilir. Osman Bey ve Orhan Gazi dönemine ait eserlerin sergilendiği, dönemin padişahlarının balmumu heykellerinin yapıldığı bir müze Yenisehir'e önemli katkılar sağlayabilir.

Seyahat acentelerinin İznik'te konaklamayı teşvik edecek tur programları hazırlamaları önerilmektedir. Ayrıca İznik'te atıl kalan restore olmayı bekleyen İsmail Bey Hamamı, Böcek Ayazma, Koimesis Kilisesi gibi pek çok önemli kültürel miras vardır. Bu mirasların restore edilerek ziyarete açılması ve tur programlarına dahil edilmesi bölge kalkınması için gereklidir. Daha fazla kültürel miras noktası turistlerin İznik'te daha fazla zaman geçirmelerine neden olacaktır. İznik'te taşıma kapasitesini dikkate alarak yapılacak çalışmalar yerel halkın da memnun olmasını sağlayabilir. Yol, trafik, altyapı gibi sorunların çözümü için gerekli yönetimlerin birlikte çalışması İznik'i turizmde ön plana taşıyabilir.

Bu çalışma Yenisehir ve İznik ilçeleri için bir kültür rotası sunmayı amaçlamıştır. Rota uygulandıktan sonra turistlerin memnuniyet düzeylerini ölçmek için bir çalışma yapılabilir. QR kod oluşturularak rota dijital hale getirilebilir. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda yerel halkın turizme bakış açısı, ziyaretçi algıları, turist rehberi-acente temelli çalışmalar yapılabilir. Ayrıca sadece Bursa ili için tüm ilçelerini kapsayan bir tur rotası da oluşturulabilir.

Literatürde yer alan kültür tur rota çalışmalarının çoğunluğu tek destinasyon odaklıdır. Bu çalışmada tarihsel süreklilik çerçevesinde Yenisehir ve İznik ilçeleri bütüncül bir yapıda ilk kez ele alınmıştır. Bu nedenle çalışmanın özgün olduğu düşünülmektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Destek Bilgisi: Herhangi bir kurum ve/veya kuruluştan destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması: Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur. /Çıkar çatışması yoktur.

Etik Onayı: Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazar(lar)ına aittir.

Etik Kurul Onayı: Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulundan 30.01.2026 tarih ve 71 sayılı karar numarası ile izin alınmıştır.

Araştırmacıların Katkı Oranı: Çalışma tek yazarlı olup katkı oranı %100'dür.

KAYNAKÇA

- Afyoncu, E. (2024). *Herkes İçin Kısa Osmanlı Tarihi. (1302-1922). (13. Basım)*, İstanbul: Yeditepe Yayınevi.
- Akın, T. ve Gül, A. (2020). Isparta-Atabey Yöresinin Ekoturizm Potansiyeli ve Turizm Rotalarının Belirlenmesi. *Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi*, 5(2): 221-240.
- Aksoy, E. (2022). Erzurum Tabyaları Kültür Rotası Önerisi ve Kültür Turizmi Olanakları. *Turcology Research*, 73, 84-96.
- Aksoy, F. (2014). Yenişehir Geleneksel Konutları Şemaki ve Veli Baba Evleri. (Editör) Mefail Hızlı, Sezai Sevim. *Tarihten Günümüze Yenişehir Sempozyumu Bildiri Kitabı* içinde (ss. 371-383). 25-27 Ekim 2013.
- Altun, N., N. (2012). Kuruluşundan günümüze İznik'in yerleşim özellikleri. *Coğrafya Dergisi*, (6), 345-366.
- Ayaz, K. (2022). *Bursa Yenişehir Tarihi Yapıları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Bakır, N. M. ve Kaya, K. (2014). Cumhuriyet Dönemi Yenişehir Müftüleri ve Camileri. (Editör) Mefail Hızlı, Sezai Sevim. *Tarihten Günümüze Yenişehir Sempozyumu Bildiri Kitabı* içinde (ss. 131-146). 25-27 Ekim 2013.
- Batır, İ. B. (2014). *Selçuklu Başkenti İznik*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Bozyokuş, H. (2018). İznik Yeşil Cami Çinilerine Geometrik Bakış. *Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, EK 1, 9-19.
- Bursa Valiliği, (2025). İznik Çinisi. <https://www.bursa.gov.tr/iznik-cinisi>. [Erişim Tarihi: 10.12.2025].
- Chadwick, H. (2004). Nikaia/İznik Konsili 325. (Editör) Işıl Akbaygil, Hâil İnalcık, Oktay Aslanapa) *Tarih Boyunca İznik* içinde (ss. 89-104). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Çelik, S. ve Kadirhan, G. (2024). Bilinmeyene Yolculuk: Şırnak Kültür, İnanç ve Yürüyüş Rotaları. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism, Recreation and Sports Sciences (ATRSS)*, 7 (1): 123-138.
- Çetin, O. (2014). Bursa Kütüğü ve Yenişehir. (Editör) Mefail Hızlı, Sezai Sevim. *Tarihten Günümüze Yenişehir Sempozyumu Bildiri Kitabı* içinde (ss. 149-159). 25-27 Ekim 2013.
- Darcan, H. (2013). Athanasius ve İznik Konsili. *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XV: 28, 170- 191.
- Demirsar Arlı, B. (2018). İznik Çini Fırınları Kazı Buluntularından Çini Örneklerin Değerlendirilmesi. *Journal of History Culture and Art Research*, 7(1): 578-594.
- Demirsar Arlı, B., Arlı, H. ve Kaya, Ş. (2025). İznik Çini Fırınları Kazısı Çini Buluntuları Arasından İstanbul'da 17. Yüzyıl Mimarisinde Karşılaşılan Çinilere Ait Bazı Örnekler. *Höyük*, 16, 235-248.
- Dinç, G. ve Deniz, A.Y. (2026). Antalya Demre'de Turizm ve Erişilebilirlik: Yürünebilir Kültürel Rota Planlaması. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism, Recreation and Sports Sciences (ATRSS)*, 9 (1): 215-240.
- Ekin Meriç, A. (2019). İznik tarihini simgeleyen bir anıt: Antik roma tiyatrosu. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21 (2): 339-355.

- Ekinci, M. (2025). *Erken Dönem Osmanlı Mimarisinde Bedesten*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Ermiş, Ü. M. (2009). *İznik ve Çevresi Bizans Devri Mimari Faaliyetinin Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Eyice, S. (1988). İznik Tarihçesi ve Eski Eserleri. *Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi Yayınları*, 1, 65-116. İstanbul.
- Eyice, S. (1996). Hacı Özbek Cami. TDV İslam Ansiklopedisi, 14. Cilt, 492 sayfa. <https://islamansiklopedisi.org.tr/haci-ozbek-camii>.
- Furat, A. Z. (2003). Eğitim-Mimari İlişkisi Açısından Kuruluş Dönemi Osmanlı Medreseleri. *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 8, 181-208.
- Gönül, A. (2017). *Erken Dönem Osmanlı Kentlerinden Bursa ve Üsküp'ün Kentsel ve Mimari Gelişiminin 14. Yüzyıldan Günümüze Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Gülgen, H. (2014). Yenişehir'de Süleyman Paşa Türbesi (Editör) Mefail Hızlı, Sezai Sevim. *Tarihten Günümüze Yenişehir Sempozyumu Bildiri Kitabı* içinde (ss. 171-176). 25-27 Ekim 2013.
- Halaç, H. H. ve Kelkit, D. M (2023). Sivas kültür rotası önerisi ile kültürel miras farkındalığı kazandırılması. *Van Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cumhuriyet Özel Sayısı, 292-307.
- Hızlı, M. (2014). Osmanlı Dönemi Yenişehir Medreseleri. (Editör) Mefail Hızlı, Sezai Sevim. *Tarihten Günümüze Yenişehir Sempozyumu Bildiri Kitabı* içinde (ss. 109-118). 25-27 Ekim 2013.
- <https://turkishmuseums.kprod.kultur.gov.tr/Uploads/M%C3%BCze/Dosya/ffd24cc2-9ada-4984-8592-81d4a561ee43.pdf>. [Erişim Tarihi: 06.01.2026].
- <https://www.turkishmuseums.com/museum/detail/22340-bursa-iznik-muzesi/22340/1#:~:text=M%C3%BCze%20Ziyarete%20a%C3%A7%C4%B1lm%C4%B1%C5%9Ft%C4%B1r,kadar%20gelen%20%C3%A7e%C5%9Fitli%20eserler%20sergilenmektedir.> [Erişim Tarihi: 15.12.2025].
- İnalcık, H. (2004). İznik İçin Osman Gazi ve Bizans Mücadelesi. (Editör) Işıl Akbaygil, Hâil İnalcık, Oktay Aslanapa) *Tarih Boyunca İznik* içinde (ss. 59- 85). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- İznik Belediyesi. (2024). İznik Gezi Rehberi. <https://gezirehberi.iznik.bel.tr/rehber/>. [Erişim Tarihi: 01.12.2025].
- Konukçu, E. (2019). Orhan Gazi'nin Şehit Oğlu Süleyman Paşa. (Editör) İsmail Selimoğlu. *Orhan Gazi ve Dönemi* içinde (ss. 115-146). Bursa Osmangazi Belediyesi Yayınları, Bursa.
- Kök, M., ve Halaç, H. H. (2024). Samsun Kavak'taki ahşap camilerin korunması için bir yöntem: Kültür rotası. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 14(4): 1424-1446.
- Kuleli, A. E. (2023), Nikaia (İznik) Surlarının Mimarisi; Anıtsal Kapılar, Duvarlar ve Burçlar. *Amisos*, 8(14): 44-69.
- Oğuzoğlu, Y. (2014). Yenişehir'i Dış Dünyaya Bağlayan Yol Şebekesi. (Editör) Mefail Hızlı, Sezai Sevim. *Tarihten Günümüze Yenişehir Sempozyumu Bildiri Kitabı* içinde (ss. 91-96). 25-27 Ekim 2013.
- Öcalan, H. B. (2019). Orhan Gazi Dönemi Derviş Zaviyeleri. (Editör) İsmail Selimoğlu. *Orhan Gazi ve Dönemi* içinde (ss. 248-264). Bursa Osmangazi Belediyesi Yayınları, Bursa.

- Özer, D. (2024). *Bursa İznik'te Somut ve Somut Olmayan Kültürel Miras Araştırmaları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Öneren Şendil, Ç., ve Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1): 227-250.
- Satır, S. (2008). Türk Kültüründe İznik Çinilerinin Önemi ve Güncel Değerlendirilmesi, 8. ICANAS (Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi) Bildiri Kitabı, Ankara: Atatürk Kültür, Dil, Tarih ve Yüksek Kurumu, 1129-1144.
- Sevim, S. (2014). Yenişehir'in Kuruluşu ve Başkent Yenişehir Hakkında. (Editör) Mefail Hızlı, Sezai Sevim. *Tarihten Günümüze Yenişehir Sempozyumu Bildiri Kitabı* içinde (ss. 29-40). 25-27 Ekim 2013.
- Şahin, M. (2022). İznik Gölü Sualtı Yüzey Araştırması ve Bazilika Kalıntısı Üzerine İlk Düşünceler. (Editör) Koray Durak, Nevra Necipoğlu, Tolga Uyar. *Türkiye'de Bizans Çalışmaları Yeni Araştırmalar, Farklı Eğilimler içinde* (ss. 19-30), İş Bankası Yayınları.
- Şahin, S. (2004). Hellenistik ve Roma Çağlarında İznik. (Editör) Işıl Akbaygil, Hâil İnalcık, Oktay Aslanapa) *Tarih Boyunca İznik* içinde (ss. 3-23). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Şeker, M. (2014). Osmanlı Yenişehirleri ve Bursa Yenişehir'i. (Editör) Mefail Hızlı, Sezai Sevim. *Tarihten Günümüze Yenişehir Sempozyumu Bildiri Kitabı* içinde (ss. 99-107). 25-27 Ekim 2013.
- Ünver, M. ve Şahin, S. (2024). Destinasyon unsurları açısından Bandırma ve yeni bir tur rotası önerisi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27 (51-1): 271-295.
- Yalduz, A. (2003). Konsillerin Hristiyanlık Tarihindeki Yeri ve İznik Konsili. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 12(2): 257-296.
- Yalman, B. (1998). Nikaia, İznik. Bursa Rotary Kulübü Kültür Yayını, Üniform Matbaacılık.
- Yavaş, D. (2014). Yenişehir'de Osmanlı Eserleri. (Editör) Mefail Hızlı, Sezai Sevim. *Tarihten Günümüze Yenişehir Sempozyumu Bildiri Kitabı* içinde (ss. 41-50). 25-27 Ekim 2013.
- Yazgan, İ. O. ve Ünay, A. İ. (2019). Bursa, Yenişehir Sinan Paşa Külliyesi İmaretinin Sayısal Modellenmesi ve Yapısal Analizi. *Ömer Halisdemir Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 8 (2): 1193-1203.
- Yediyıldız, M. A. (2014). Kültür Merkezleri Olarak Zaviyeler: Yenişehir Zaviyeleri. Mefail Hızlı, Sezai Sevim. *Tarihten Günümüze Yenişehir Sempozyumu Bildiri Kitabı* içinde (ss. 161-170). 25-27 Ekim 2013.
- Yenişehir Belediyesi. (2025a). Yenişehir Tarihçe. <https://www.bursa-yenisehir.bel.tr/bel/yenisehir/yenisehir-tarihce/201>. [Erişim Tarihi: 01.12.2025].
- Yenişehir Belediyesi. (2025b). Tarihi ve Turistik Yerler. <https://www.bursa-yenisehir.bel.tr/bel/yenisehir/tarihi-ve-turistik-yerler/207>. [Erişim Tarihi: 01.12.2025].